

Gabri Rudolf :

Népi humor a Kelet-Felvidéken, kiségesi anekdotakincs

Tisztelt Jelenlévők !

„Nemesíteni lovat, szamarat előbb, mint rokonaidat“

Talán megbocsátják nekem, hogy előadásom alcímének egy régi magyar közmondást választottam, de hát mi sem természetesebb számomra, hisz ez a mondás attól az Erdélyi Jánostól származik, aki Nagykaposnak az egykori kiskaposi részén született, tehát földim. Ráadásul, mi kaposiak nagyon büszkék vagyunk városunk legjelesebb szülöttére, hiszen többek között nevéhez kötődik a Magyar Népköltési Gyűjtemény összeállítása, melynek első kötete 171 évvel ezelőtt látott napvilágot „Népdalok és mondák “ címmel. Ennek kapcsán tavaly Erdélyi János Emlékév zajlott, melynek keretében több az egész Kárpát-medence magyarsága számára kiterjedő programot valósított meg szervezetünk közösen a Nemzetstratégiai Kutatóintézettel. Be kell vallanom viszont Önöknek, számomra a gyűjtemény 1851-ben megjelent negyedik kötete a legkedvesebb, hisz ebben Erdélyi népi szólásokat és közmondásokat gyűjtött össze, s nyugodtan állíthatom, hogy a nép ajkáról ebben összegyűjtött anyag a mai kor embere számára is ajánlott olvasmány lehet. Elsősorban is azért, mert ez egy egészen varázslatos, különleges mű, szembesít bennünket azzal, hogy bármilyen világmegváltó, új gondolatunk támad, az már a nép ajkán egyszer a múltban még szebben, még jobban, még frappánsabban megfogalmazódott, mint azt a mai kor embere elgondolná. Nagyon jól illenek ebbe a gondolatvilágba Erdélyi János saját bölcsességei is, hisz az említett „nemesíteni lovat, szamarat előbb, mint rokonaidat“ vagy a „minél hitványabb a tetű, annál jobban csíp“, és folytathatnám a sort „hagyjuk egymást okoskodni és okosabbak leszünk “

gondolatokban benne van az a népi bölcsesség ami a Felvidék keleti csücskében élő emberekre ugyanúgy jellemző, mint a magyarokra bárhol máshol a világban.

Nos, Erdélyi János munkásságát azért tartottam fontosnak bevezetőként elmondani, hogy érzékeltessem, nyugodtan választhattam volna vidékünk humorának bemutatására az ő a tudományosság világában megedződött életművét is, de én mégsem ezt teszem. Elsősorban talán azért, mert úgy gondolom, csak jobb az ha a mai nap folyamán a humorról beszélünk, akkor minél többet nevéssünk is, másodsorban pedig azért, mert be kell vallanom őszintén jómagam is úgy vagyok ezzel, hogy szívesebben beszélek inkább ebben a stílusban, és a jó értelemben vett Erdélyi-féle okoskodást inkább rábíznám a tőlem ebben a témában előrébb

járó szakember barátaimra. Persze az a cél is vezérelt a témaválasztásban, hogy felhívjam a figyelmet Bodroghöz kis ékszerdoboz településére, Kisgérésre.

Talán a Kárpát-medence minden tájának van egy kicsi habókos faluja, melyről szájról-szájra járnak az anekdoták, népmesék. Ilyen Kelet-Felvidéken pontosabban a Bodroghözben egy kisfalú Kisgérés, ahol minden mindig megtörtént és megtörténik, nincs olyan visszajára forduló dolog, ami nem velük esne meg, de ami az egészben csodálatos és szép, hogy az ott élő emberek büszkén vállalják ezt az időzjelbe tett megbélyegzést, sőt még büszkék is rá.

Az igazsághoz tartozik, hogy Kisgérés az egyik legrégebbi települése a Bodroghöznek, hisz a régészeti leletek tanúsága szerint területén már a korai bronzkorban éltek emberek. A mai települést 1214-ben Királyhelmec határbejárási jegyzőkönyvében említik először „Gures” alakban. Kisgérés néven 1411-ben szerepel első ízben okiratban. Kezdetben Zemplén várának tartozéka, majd 1403-tól a Pálócziaké. 1419-ben az Imreghi családé. 1489-től részben a leleszi prépostság faluja volt, részben a Perényi, Báthori, Daróczi és Károlyi családoké. A 16. század közepén lakói reformátusok lettek. Református temploma 1784-ben épült, tornyát 1795-ben építették. A község nevezetessége a híres borospince-komplexum, amely 79 bejáratból és hozzávetőleg 300 pincetorokból áll, zömmel vulkáni tufába faragva. 2011-ben az utolsó szlovákiai népszámláláskor 1112 lakosából 1039 magyar és 69 szlovák volt.

Magában az a tény, hogy Kisgérés területileg és népességben is nagyobb, mint a szomszéd falu Nagygérés, már eleve elgondolkodtató. Az hogy a híres kisgéresi bort másfél literes flakonba kínálják, és ennek okán Géresben a másfél literes flakon neve „nagyliteres üveg“, már elég okot adna, hogy megakadjunk egy ásónyomnyi mosolyra náluk, de az az igazság, hogy szinte minden korból származik olyan anekdota, amely a mi vidékünkön a géresiekhez kötődik. Ha valaki valamilyen tárgyat után, nem megfelelően próbál áthelyezni, nyomban megkapja, hogy „ne úgy vidd már, mint a géreseiek, mert ők ugye az erdőn át a létrát keresztbe szokták vinni. De ha valaki nem találja a helyes fogást a szerszámon, az is hamar megkapja „nincs kezére, mint a géresi legénynek a kultúrház,, , mert állítólag a géresi fiú a szomszéd faluban táncmulatságon, mikor már sokadszor lépett a vele párban táncoló lány lábára, hát ezekkel a szavakkal védekezett, hogy nincs a kezére a terem, ha pedig valaki nagyon megmondta valakinek a magáét, akkor az „szembe mondta, mint géresi ember az ökrének.“

Az első anekdoták egyike az arról szó, hogy kizöldült a fű a templomtornyon fönn és a géresi atyafiak ezt úgy gondolták megoldani, hogy felhúzzák a bikát a toronyba, hogy

legelje le. Húzás közben a bika kidugta a nyelvét mert, fúldoklott, a falu népe viszont újjongva örült, hisz „már látja a zöldet, mert sanyarít.“

S így jön sorra a további rengeteg – rengeteg történet, minden egyes a falu életében számottevő eseményről.

Nagy esemény volt például az első televízió megjelenése a faluban. A készülék megvásárlásakor hívtak a városból egy szerelőt, ugyan állítsa már be szakszerűen a készüléket. A szakember a munka kezdetekor fejét törve azt találta mondani, hogy nem érti miért nem jön be már a kép. Erre a géresi néni felkiáltott, hogy „ugyan, hogy tudna bejönni mikor a kiskapu, nagykapu és a csűrkapu bezárva, a kutya pedig a láncról elengedve.

A vasút megjelenésekor a földmérők a géresi gazda portáján álló csűrön keresztül mérték be egyenesre a vasúti sínpár útját, ami ellen a gazda azért emelt szót, hogy ő aztán nem fog mindig hazajönni a mezőről kinyitni a pajtaajtót amikor vonat jön a falun keresztül. Mai napig úgy tartják, ezért került a vasúti nyomvonal útja és a vasútállomás Nagygéresbe.

Közben az anekdotakincs egyre bővül, hisz az élet írja mindig a legjobb történeteket. A napokban Kisgéresen járva barátom a község polgármestere, Furik Csaba mosolyogva meséli, hogy újra van egy kis történet és ha nem lett volna személyes résztvevője, azt mondaná kitalált eset, így viszont újabb újkori történet kerül a kisgéresi anekdotakincsbe. Az történt a napokban, hogy a kisgéresi önkormányzati testületet a Tokaji Kereskedőház vezetői hívták meg egy borskóstolóra, beszélgetni egy kicsit borokról, együttműködési lehetőségekről. A borkóstoló során, míg a géresiek el-el fogyasztották a poharukba töltött borkülönlegességeket, a vendéglátók közül egy páran a poharakba maradt borokat egy közös edénybe öntötték, mint kiöntésre szánt maradékot. Így persze több fajta bor keveréke gyűlt a közös tálba, míg egy géresi atyafi egyszer csak rákérdezett, hogy hát mi lesz abból az összeöntött finom borok maradékából. Társa megelőzve a válaszadókat bölcs tudományossággal rászólt: „Hát ennyit sem tudsz ? Ez lesz a cuvé.“

Azt hiszem mondanom sem kell, hogy nincs is annál szebb ha, egy közösség jókat tud nevetni a saját botlásain, és építkezik belőle. Mert azért Kisgéresben a történetek szereplői nevesítve vannak, valós személyekhez kötöttek, s így még csak az igazi.

Köszönöm, hogy meghallgattak és bízom benne, hogy sikerült kedvet csinálni, hogy meglátogassák Kisgérest, de vigyázzanak, hisz a mondás a mai napi él:

„Kisgéresből még malacot se vigyél, nemhogy feleségnek való fehérnépet.“